

Vergaderjaar 2024–2025

36 613 VIII

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2024 (wijziging samenhangende met Miljoenennota)

Nr. 3

VERSLAG HOUDENDE EEN LIJST VAN VRAGEN EN ANTWOORDEN

Vastgesteld 27 september 2024

De vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, belast met het voorbereidend onderzoek van dit voorstel van wet, heeft de eer verslag uit te brengen in de vorm van een lijst van vragen met de daarop gegeven antwoorden.

De vragen zijn op 23 september 2024 voorgelegd aan de Minister en de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Bij brief van 27 september 2024 zijn ze door de Minister en de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap beantwoord.

Met de vaststelling van het verslag acht de commissie de openbare behandeling van het wetsvoorstel voldoende voorbereid.

De voorzitter van de commissie,
Bromet

Adjunct-griffier van de commissie,
Bosnjakovic

Vragen en antwoorden

1

Wat is het aandeel van onderwijs in het bbp¹?

De collectieve uitgaven aan onderwijs bedragen in 2023 5,1 procent van het bbp.²

2

Wat is de indirecte bijdrage van onderwijs op economische groei?

Onderwijs kan zowel via effecten op de kwantiteit als de kwaliteit van menselijk kapitaal effect hebben op de productiviteit van werknemers.³ Vooral de kwaliteitsdimensie zorgt voor een hogere productiviteit en daarmee voor een hoger bbp-niveau.⁴

De kwantiteitsdimensie wordt gemeten door het aantal jaren gevolgd onderwijs. Gemiddeld levert een jaar extra onderwijs een 5–10 procent hoger loon op, zo blijkt consistent uit talloze micro- en macro-studies. De kwaliteitsdimensie wordt gemeten door prestaties op taal- en reken-toetsen. Het CPB (2020)⁵ schat dat een standaarddeviatie hogere toetsscores gepaard gaat met een jaarlijks hoger inkomen van 5.665 euro.

Zowel de kwaliteit als het niveau van onderwijsinvesteringen maken uit, zo laat een recente overzichtsstudie van Deming (2022)⁶ zien.

3

Kunt u een overzicht geven van private aanbieders in het onderwijs en wat voor percentage deze instellingen uitmaken in de sector?

In 2023 zaten ruim 2,4 miljoen leerlingen in het bekostigd funderend onderwijs. In Nederland gaan er momenteel ongeveer 11.000 kinderen naar een (internationale) particuliere school voor primair of voortgezet onderwijs. Het aantal kinderen dat onderwijs volgt op een particuliere school is dus minder dan 0,5% van het totaal aantal kinderen in Nederland in het funderend onderwijs. In het particulier funderend onderwijs waren er in 2023 142 particuliere scholen zonder examenbevoegdheid, 5 instellingen met een examenbevoegdheid (met meerdere vestigingen) en rond de 32 internationale particuliere scholen (met meerdere vestigingen). Momenteel zijn er circa 53 bekostigde mbo-instellingen, 37 hogescholen en 14 universiteiten. Er staan meer dan 33.500 private opleiders ingeschreven bij de Kamer van Koophandel, hieronder vallen zowel eenmansbedrijven als grotere organisaties zoals NCOI en LOI.

4

Bent u in gesprek met kennisinstellingen, wetenschappers, het Rathenau Instituut, het CPB⁷ en andere relevante betrokkenen om de doorrekeningen van investeringen in innovatie, onderzoek en onderwijs mogelijk te maken?

¹ bbp: bruto binnenlands product

² Zie bijlage 9 uit verzamelde bijlagen bij de MEV 2025 van het CPB, zie Macro Economische Verkenning (MEV) 2025 | CPB.nl

³ Zie Deming (2022) voor een samenvatting van de relevante literatuur, Four Facts about Human Capital – American Economic Association (aeaweb.org).

⁴ Zie Eggert (2022) A new macroeconomic measure of human capital exploiting PISA and PIAAC: Linking education policies to productivity | OECD Economics Department Working Papers | OECD iLibrary (oecd-ilibrary.org)

⁵ Kansrijk onderwijsbeleid – update 2020 (cpb.nl)

⁶ Four Facts about Human Capital – American Economic Association (aeaweb.org)

⁷ CPB: Centraal Planbureau

Het CPB heeft drie jaar geleden een reactie geschreven op een motie die het kabinet opriep om het CPB te vragen om effecten van investeringen in kennis door te rekenen. Daarin betoogt het CPB dat er weliswaar brede consensus is dat onderwijs, onderzoek en innovatie een positief effect hebben op welzijn en welvaart, maar dat niet iedere investering in kennis hetzelfde rendement oplevert, dat er nog veel witte vlekken zijn over de grootte van beleidseffecten en dat het door de grote variëteit in effect-groottes niet mogelijk is een rendement aan een kennisinvestering toe te kennen als niet helder is op welke wijze de investering besteed zal worden. In aansluiting hierop heeft het CPB aangegeven dat het niet in staat is om de effecten van R&D-beleid betrouwbaar mee te nemen in zijn macro-economisch model.

Het CPB merkt op als reactie op de kabinetsplannen dat onderzoek wereldwijd laat zien dat er een duidelijk verband is tussen uitgaven aan onderwijs en welvaarts-groei. Dat is ook zeer recent ook nog eens bevestigd door het rapport van Draghi: «The future of European competitiveness». Het kabinet komt nog met een reactie op dit rapport. Uw vraag raakt ook aan de in het regeerprogramma aangekondigde productiviteitsagenda, waar het kabinet samen met sectoren aan wil werken. Het kabinet verkent de komende maanden hoe deze productiviteitsagenda vorm kan krijgen. Hiervoor zullen verkennende gesprekken worden gevoerd met diverse partijen, waaronder kennisinstellingen, wetenschappers, het CPB en het Rathenau Instituut.

5

Wat is de invloed van de bezuinigingen van dit kabinet op onderzoek en innovatie op het percentage van het bbp dat wordt geïnvesteerd in R&D⁸? Kunt u dat uiteenzetten tot en met 2029?

Volgens de laatste ramingen nemen de publieke R&D-investeringen over 2024 nog flink toe. Met name omdat er dit jaar nog aanzienlijke, reeds toegekende middelen geïnvesteerd worden vanuit het Nationaal Groeifonds. Private uitgaven in R&D als aandeel van het bbp zijn vrij constant gebleven de afgelopen jaren, met een lichte stijging op de langere termijn. Vanaf 2025 wordt een daling in de publieke R&D-investeringen verwacht, met name omdat de vierde en vijfde ronde van het Groeifonds niet doorgaan. Hiermee zullen de totale R&D-uitgaven afnemen. Het Rathenau Instituut heeft als taak om jaarlijks een doorrekening te publiceren, waaruit blijkt welk deel van het bruto binnenlands product is besteed aan R&D. Dit gebeurt altijd terugkijkend, omdat deze berekening afhankelijk is van CBS-data die achteraf beschikbaar worden gesteld. Het meest recente onderzoek van het Rathenau Instituut verscheen afgelopen juni. Daaruit bleek dat de totale uitgaven aan R&D in Nederland in het jaar 2022 2,3% waren. De verwachting is dat het percentage van het bbp dat wordt geïnvesteerd in R&D zal afnemen als gevolg van de bezuinigingen van dit kabinet, tenzij een stijging van de private investeringen in R&D deze afname van publieke investeringen zal compenseren.

6

Hoe verhoudt het percentage van het bbp dat Nederland investeert in R&D zich tot andere Europese en niet-Europese landen? Is de positie van Nederland op die lijst de afgelopen jaren verbeterd of verslechterd?

De verhouding van het percentage bbp dat Nederland investeert in R&D ten opzichte van andere landen is de afgelopen jaren stabiel. De totale R&D-uitgaven in Nederland zitten sinds 2013 onder het gemiddelde van de OESO-landen, maar boven het EU-gemiddelde. Het EU-gemiddelde

⁸ R&D: Research & Development

groeide van 1,98% in 2013 naar 2,11% in 2022. De bestedingen in Nederland groeiden van 2,16% in 2013 naar 2,3% in 2022. Het OESO-gemiddelde groeide tussen 2013 en 2022 van 2,29% naar 2,73%.

7

Door de bezuinigingen daalt het percentage van het bbp dat in R&D wordt geïnvesteerd. Niettemin blijft de ambitie om drie procent van het bbp te investeren in R&D ook voor dit kabinet staan. Betekent dit dat het kabinet een grotere investering in R&D door de private sector verwacht?

Met 2,3% liggen de totale uitgaven van Nederland aan onderzoek en ontwikkeling onder de Lissabondoelstelling om 3% van het bruto binnenlands product te investeren in R&D. Nederland doet het in vergelijking met andere landen echter vooral minder goed in private investeringen: investeringen door bedrijven. Er zijn dus vooral meer private investeringen nodig. Het kabinet zet daarbij onder andere in op verbetering van het ondernemingsklimaat en het aanjagen van technologie-intensieve bedrijvigheid via de Nationale Technologie Strategie.

8

Welke niet-financiële instrumenten gaat u inzetten om innovatie en wetenschap verder te bevorderen (inclusief de samenwerking tussen bedrijfsleven en kennisinstellingen) en welke concrete effecten verwacht u dat deze instrumenten hebben?

Voor wat private investeringen betreft, zijn de belangrijkste niet-financiële instrumenten: de verbetering van het ondernemingsklimaat en het aanjagen van technologie-intensieve bedrijvigheid via de Nationale Technologie Strategie. Ook zet het kabinet in op het versterken van de Europese kapitaalmarktunie. Daarnaast zijn er financiële instrumenten om private investeringen aan te jagen: zo kiest het kabinet ervoor om gericht in innovatie te investeren via InvestNL en de regionale ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's) en zijn er verschillende innovatieregelingen zoals de Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelwerk (WBSO). Het kabinet blijft zich sterk maken voor samenwerking tussen kennisinstellingen en het bedrijfsleven, via het Kennis- en Innovatieconvenant en door middel van de Nationale Wetenschapsagenda. Maatschappelijke impact is namelijk één van de drie hoofddoelen van het wetenschapsbeleid.

9

Hoeveel kost het om zwembles volledig gratis te maken voor alle scholieren?

Eerder dit jaar hebben de Ministeries van VWS en OCW onderzoek laten doen naar de kosten en baten van de herinvoering van schoolzwemmen. Uit het rapport *Een slag slaan voor zwemveiligheid*⁹ blijkt dat bij herinvoering van schoolzwemmen in het primair onderwijs de grootste financiële implicaties voor de Rijksoverheid zijn. Afhankelijk van of kinderen alleen een A-diploma of meerdere diploma's (ABC) halen en zwembles krijgen in groep 2 of groep 5 liggen de kosten voor de Rijksoverheid binnen een bandbreedte van € 129 tot € 212 miljoen per jaar. Scholen die nu geen schoolzwemmen aanbieden zouden in alle scenario's ook extra kosten maken voor de tijd die ze kwijt zijn aan het verzorgen van schoolzwemmen. Dit is door de onderzoekers ingeschat op € 9,5 tot € 23 miljoen. Op dit moment laten de Ministeries van VWS en OCW onderzoek doen naar verschillende scenario's waarin schoolzwemmen heringevoerd zou kunnen worden. Hierbij worden niet alleen de financiële

⁹ Een slag slaan voor zwemveiligheid | Rapport | Rijksoverheid.nl

consequenties in kaart gebracht maar ook de impact op het onderwijsveld gezien de overladenheid van het curriculum en de beperkte onderwijstijd. Daarnaast wordt onder andere aandacht besteed aan het draagvlak binnen het onderwijsveld, de rol van ouders/verzorgers en de maatschappelijke opbrengsten.

10

Hoeveel geld ging in 2024 naar private aanbieders van schoolboeken?

Uitgevers en distributeurs voorzien scholen van leermiddelen. (o.a. schoolboeken). Zij worden betaald door scholen en ontvangen geen financiering van OCW en daarom is het precieze bedrag niet bekend. Aan de hand van informatie uit onderzoek en inschattingen van scholen en uitgevers komt een bandbreedte van € 150 miljoen tot € 225 miljoen voor po en € 300 miljoen tot € 322 miljoen voor vo.¹⁰ De ruime bandbreedte komt doordat het beschikbare onderzoek hierover over 2015 dateert. KPMG voert momenteel namens OCW onderzoek uit in het vo om de ontwikkeling in het gebruik, de prijzen en de kosten van leermiddelen vast te stellen. Uw Kamer wordt dit najaar geïnformeerd.

11

Hoeveel scholieren doen mee aan het programma School en Omgeving?

In totaal doen er in de huidige regeling circa 140.000 leerlingen mee aan het programma School en Omgeving.

12

Wat zijn de effecten van het programma School en Omgeving op de kansengelijkheid van leerlingen?

Hoewel het programma School en Omgeving pas twee schooljaren loopt, worden de eerste positieve effecten van het programma op de kansen van kinderen zichtbaar. School en Omgeving zet in op extra leer- en ontwikkeltijd voor leerlingen die minder meekrijgen vanuit huis. Eerste lokale onderzoeken laten zien dat dit extra aanbod leidt tot meer binding met de school, waardoor leerlingen een hoger welbevinden hebben en gemotiveerder zijn. Hiermee zorgt de extra ontwikkeltijd ervoor dat de reguliere lessen meer effect hebben, en de extra inzet op basisvaardigheden effectiever wordt. De invulling van het extra aanbod en daarmee ook de effecten daarvan verschillen per regio, afhankelijk van de lokale situatie. De komende jaren wordt verder onderzocht wat de opbrengsten van het programma zijn voor de sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling van leerlingen. Tussentijdse resultaten zullen gedeeld worden. Het eindrapport wordt naar verwachting eind 2027 opgeleverd.

13

Wat is de reden voor de lagere uitgaven voor basisvaardigheden in het primair onderwijs?

De lagere uitgaven voor basisvaardigheden in 2024 betekent niet dat er minder middelen beschikbaar zijn voor het verbeteren van basisvaardigheden. De uitgaven voor basisvaardigheden worden in 2025 met hetzelfde bedrag verhoogd. Scholen ontvangen in 2025 iets meer middelen uit de subsidieregeling VBV24 dan in 2024, daarom vindt deze mutatie plaats.

14

Kunt u een overzicht geven waar marktwerking wordt toegepast in het basisonderwijs?

¹⁰ Kwaliteit betrouwbaarheid of innovatie – SEO Economisch Onderzoek

Zowel in po als vo ontvangen scholen bekostiging vanuit het Rijk om het onderwijs vorm te geven. Deze middelen moet binnen de kaders van de sectorwetten worden besteed. Binnen die kaders heeft het schoolbestuur vrijheid om de middelen in te zetten op een manier die past bij de lokale context en behoeftes van de school. De producten en diensten die zij nodig hebben om goed onderwijs voor hun leerlingen te verzorgen kopen zij doorgaans in op een markt. Dat gaat onder meer over leermiddelen, toetsen, ICT, energie, buitenonderhoud, meubilair, telefonie, tijdschriften en advertenties voor de werving van personeel. In sommige gevallen worden scholen ondersteund, zoals door de coöperatie SIVON, die de inkoop en aanbesteding van scholen op het gebied van onder meer leermiddelen, connectiviteit en devices verzorgt.

15

Hoeveel schoolfusies waren er in het basisonderwijs in 2024?

In het regulier basisonderwijs is op 1 augustus 2024 een totaal van 35 fusies geteld over het jaar 2024. In het speciaal basisonderwijs is over het jaar 2024 vooralsnog één fusie geteld. Daarnaast is in het speciaal basisonderwijs nog één fusie aangevraagd, deze aanvraag wordt momenteel door DUO beoordeeld.

16

Wat voor effect heeft de financiële status van een leerling op hun kansen op gebied van onderwijs?

Het Nederlandse publieke onderwijs is gratis toegankelijk voor alle kinderen, ongeacht hun financiële status.

17

Hoeveel leerlingen hebben te maken met langere reistijden naar school als gevolg van schaalvergroting in het onderwijs? Hoe is dit regionaal verspreid?

Het is niet bekend hoeveel leerlingen langere reistijden hebben als gevolg van schaalvergroting. Dit komt ook omdat de motieven van ouders en/of leerlingen om bij een bepaalde school in te schrijven onbekend zijn en de reisafstand ook afhangt van specifieke wensen van ouders en leerlingen. Het kabinet vindt het belangrijk dat in regio's met forse krimp voldoende onderwijsaanbod beschikbaar blijft, dat bovendien goed bereikbaar is. Dit is ook opgenomen in het regeerprogramma.

18

Kunt u een overzicht geven van de graad van economische segregatie in Nederlandse scholen?

Landelijk gezien is segregatie naar inkomen niet veranderd tussen 2017–2018 en 2021–2022, zowel in het basisonderwijs als voortgezet onderwijs. De interactie (de kans dat leerlingen met bepaalde kenmerken elkaar op school tegenkomen) is in die tijd licht gestegen. Dit blijkt uit het in opdracht van OCW uitgevoerde onderzoek *Een grijs gebied*.¹¹ Voor meer specifieke achtergrond wordt naar dit onderzoek verwezen.

19

Kunt u uiteenzetten wat de negatieve gevolgen zijn van schaalvergroting in het onderwijs?

¹¹ Een grijs gebied | Rapport | Rijksoverheid.nl

In recent onderzoek van het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO) over *Bestuurlijk vermogen en de werking van professionaliseringsprikkel in het voortgezet onderwijs* is geen samenhang gevonden tussen gerealiseerde onderwijskwaliteit en bestuurlijke complexiteit (een variabele geïndiceerd door een combinatie van het aantal schoolsoorten en het aantal vestigingen dat onder een bestuur valt). Het is dus niet zo dat de gerealiseerde onderwijskwaliteit significant verschilt voor laag-, midden- of hoogcomplexe besturen. Bij schaalvergroting zijn er potentiële schaalvoordelen, bijvoorbeeld waar het gaat om personeelsbeleid, digitale veiligheid en inkoop. Daar staat tegenover dat er negatieve gevolgen denkbaar zijn, bijvoorbeeld doordat de afstand tussen het bestuur en de scholen groter wordt. In de brief aan uw Kamer over de herijking van de sturing van het funderend onderwijs is aandacht besteed aan schaalgrootte in de verschillende scenario's.

20

Hoeveel subsidie gaat op dit moment naar private aanbieders in het onderwijs? Welke subsidies zijn dit?

In de subsidieregelingen die middelen verstrekken aan scholen, maken alleen publiek bekostigde onderwijsinstellingen aanspraak op deze subsidie. Naast subsidies aan scholen worden ook instellings- en projectsubsidies verstrekt voor het stimuleren en realiseren van beleidsdoelstellingen. Hiermee worden de randvoorwaarden voor het geven van onderwijs gerealiseerd. Een voorbeeld hiervan zijn subsidies aan het Nederlands Gebarencentrum en de stichting Ouders & Onderwijs.

21

Wat betekent het handhaven van de 33,5 miljoen euro voor de aanpak lerarentekort G5¹², voor het lerarentekort dat schoolgaande kinderen in deze steden gaan ervaren? In welke mate zullen scholen in deze steden ondanks de uitvoering van hun noodplannen te maken gaan krijgen met toenemende lesuitval? In hoeverre zal tegelijkertijd de beëindiging functiemix Randstad, waarbij een bezuiniging van 75,0 miljoen euro is ingeboekt, de problematiek van het lerarentekort verergeren?

Met het handhaven van de € 33,5 miljoen voor de aanpak lerarentekort G5 in het po kunnen de G4 en Almere het komende jaar hun noodplannen voortzetten. Afgelopen zomer zijn de convenanten met de G5 verlengd en geactualiseerd in addenda. Dat betekent dat deze steden een geïntensiverde aanpak hebben voor de bestrijding van de tekorten. Doel is om zo de kwaliteit en continuïteit van het onderwijs zo goed mogelijk te borgen. Wat dit betekent voor het daadwerkelijke tekort is lastig te voorspellen omdat hier naast deze extra inzet vele andere factoren van invloed zijn. Wel blijkt uit de eindrapportage¹³ van de afgelopen vier jaar dat de aanpak bijdraagt aan het terugdringen van het tekort, bijvoorbeeld door minder uitval onder starters en zij-instromers en een verbeterde samenwerking tussen schoolbesturen.

Uit onderzoek van het CPB uit 2015¹⁴ blijkt dat er destijds geen effecten waren van de hogere beloning op de kans om leraar te blijven. Uit het onderzoek bleek dat de hogere beloning er wel voor heeft gezorgd dat een iets groter deel van de leraren in de Randstad bleef werken en er niet voor koos om elders een baan als leraar te aanvaarden. Uit een onderzoek van

¹² G5: Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Almere

¹³ Eindrapportage: Evaluatie convenanten lerarentekort primair onderwijs in de G5. | Rapport | Aanpak Lerarentekort

¹⁴ Leidt een hogere beloning tot behoud van leraren in het voortgezet onderwijs? | CPB.nl

ROA en het CAOP uit 2016¹⁵ bleek wel dat schoolleiders in het vo aangeven dat de functiemix bijdraagt aan de aantrekkelijkheid van het beroep.

22

Op welke punten worden de scholen voor primair onderwijs geacht te bezuinigen, nu de toch al sobere bekostigingen van instellingen in het primair onderwijs wordt gekort met bijna 100 miljoen euro?

Er is in dit geval geen sprake van een bezuiniging. In 2024 heeft een kasschuif van € 83,3 miljoen plaatsgevonden naar 2025 tot en met 2029. De kasschuif is nodig omdat met de vereenvoudiging van de bekostiging in het primair onderwijs niet langer op de teldatum 1 oktober wordt bekostigd, maar op basis van de teldatum 1 februari. Hierdoor valt het benodigde bedrag op basis van de leerlingentelling voortaan één jaar later. Om het budget gelijk te laten lopen met de bekostiging is er een kasschuif toegepast om het budget in dit nieuwe ritme te plaatsen. De verschuiving van dit ritme zorgt in 2024 voor een lager benodigd budget van € 20,8 miljoen. Daarnaast wordt € 83,3 miljoen verschoven vanuit 2024 naar latere jaren.

23

Welke overwegingen rechtvaardigen de korting met zo'n 1,8 miljoen euro op de bijdrage van OCW¹⁶ aan de medeoverheden Caribisch Nederland?

De middelen die op de regel «bijdragen medeoverheden Caribisch Nederland» staan, zijn bedoeld voor onderwijs op Caribisch Nederland, maar worden in de suppletoire begrotingen overgeboekt naar het instrument waar ze gerealiseerd worden. Het betreft hier dus geen korting op het budget dat beschikbaar is voor Caribisch Nederland. Bij de Suppletoire Begroting September is er € 1,4 miljoen naar bekostiging voor scholen in Caribisch Nederland, € 0,2 miljoen naar artikel 4 (mbo) en € 0,1 miljoen naar artikel 8 (Internationaal beleid) overgeboekt.

24

Hoeveel scholen en leerlingen maken op dit moment gebruik van de subsidieregeling School en Omgeving? Hoeveel minder scholen en leerlingen zullen hier naar schatting gebruik van kunnen maken, gezien de korting op het budget?

In totaal doen er in de huidige regeling circa 140.000 leerlingen mee aan het programma School en Omgeving. Door de jaarlijkse bezuiniging van € 155 miljoen op het budget zullen er circa 33% minder leerlingen deel kunnen nemen aan dit programma dan met het oorspronkelijk beschikbare budget mogelijk was. Naar verwachting zal het aantal scholen dat kan deelnemen aan het programma met hetzelfde percentage dalen.

25

Kunt u verduidelijken welke subsidies er vallen onder «overige subsidies»? Kunt u uiteenzetten op welk van deze overige subsidies de bezuinigingen van 498.000 euro zullen neerslaan?

Het budget voor overige subsidies bestaat uit budget voor subsidieregelingen, instellingssubsidies en projectsubsidies. De grotere subsidieregelingen hebben in beginsel een eigen regel in de tabel «Budgettaire gevolgen van beleid» artikel 1. Een verdere uitsplitsing van alle subsidies

¹⁵ <https://www.caop.nl/app/uploads/2021/07/Carrie%CC%80reperspectieven-van-leraren-in-het-kader-van-de-functiemix-primair-en-voortgezet-onderwijs.pdf>

¹⁶ OCW: Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

wordt jaarlijks opgenomen bij de begroting, in bijlage 4 (subsidieoverzicht). Bij de suppletoire begroting september van 2024 is er budget verplaatst van overige subsidies naar de apparaatsuitgaven (€ 0,4 miljoen) en extra capaciteit voor de Rijksdienst Caribisch Nederland (€ 0,1 miljoen).

26

Welke activiteiten ondernemen scholen in het primair onderwijs met behulp van de subsidie Basisvaardigheden? Hoe dienen scholen de bezuiniging van ruim 9 miljoen euro op te vangen? Hoe verhoudt dit zich tot de teruglopende basisvaardigheden?

De verlaging van de uitgaven op art. 1 (po) op het budget voor het Masterplan basisvaardigheden van € 9,1 miljoen betreft geen bezuiniging. De middelen blijven beschikbaar om de basisvaardigheden van leerlingen te verbeteren. Deze middelen worden gemuteerd van 2024 naar 2025. Voor de subsidietranche VBV24 ontvangen scholen in 2025 meer middelen dan in 2024. De ontvangen loon- en prijsbijstelling wordt middels deze mutatie in hetzelfde kasritme gezet.

Scholen in het primair onderwijs zetten met de subsidie stevig in op de basisvaardigheden taal en rekenen. Het is een rijk palet aan activiteiten, gestoeld op kennis uit wetenschap en praktijk, waar scholen op inzetten. Zoals aangegeven in eerdere voortgangsrapportages¹⁷ denken scholen goed na over welke methode of methodiek goed werkt. Dat sluit aan bij waar we met de Subsidieregeling verbetering basisvaardigheden en de ondersteuning die we daarnaast nog bieden op aansturen: bewezen effectieve activiteiten die aansluiten bij de leerlingen en de opgave waar de school, het onderwijs voor staat.

27

Hoeveel basisscholen hebben de subsidie Basisvaardigheden aangevraagd voor 2024 maar niet ontvangen?

1.350 scholen uit het regulier basisonderwijs die voor 2024 subsidie hebben aangevraagd, zijn afgewezen. 76 scholen uit het speciaal basisonderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs die voor 2024 subsidie hebben aangevraagd, zijn afgewezen.

28

Hoeveel basisscholen hebben gebruikt gemaakt van de subsidie Basisvaardigheden tot nu toe in 2024?

4.071 basisscholen hebben subsidie ontvangen vanuit de Subsidieregeling verbetering basisvaardigheden. Dit zijn 3.602 scholen uit het regulier basisonderwijs en 469 scholen uit het speciaal basisonderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs.

29

Wat is de reden van de mutatie bij de basisvaardigheden binnen het primair onderwijs?

Zie vraag 13.

30

Hoeveel basisscholen hiervan hebben de subsidie Basisvaardigheden ook in 2023 ontvangen?

¹⁷ 4e voortgangsbrief Masterplan basisvaardigheden | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl

1.836 basisscholen hebben subsidie ontvangen in 2023 uit de regeling VBV23. Dit zijn 1.642 scholen uit het regulier basisonderwijs en 194 scholen uit het speciaal basisonderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs. Deze scholen ontvangen ook in 2024 subsidie.

31

Hoeveel basisscholen maken gebruik van de subsidie Schoolmaaltijden?

Er doen momenteel 1.637 basisscholen mee aan het programma Schoolmaaltijden.

32

Hoe verhoudt de bijstelling naar beneden van 20,9 miljoen euro op de bekostiging voor instellingen in het primair onderwijs zich tot de post – 99.164 onder Bekostiging po¹⁸-instellingen in Tabel 1 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 1 (bedragen x € 1.000)?

Zie vraag nr. 22

33

Wat betekent «de kasschuif» van 83,3 miljoen euro? Naar welke jaar wordt dit bedrag verschoven? Waarom vloeit dit bedrag niet terug naar de staatskas?

Zie vraag nr. 22. De € 83,3 miljoen vloeit niet terug naar de staatskas, omdat de benodigde middelen enkel in het verkeerde jaar stonden en met de kasschuif in de juiste jaren 2025 tot en met 2029 zijn geplaatst.

34

Waar wordt het kabinetsvoornemen uit het Regeerprogramma om de kleinescholentoeslag in het funderend onderwijs om te vormen naar een dunbevolktheidstoelage, waardoor de middelen herschikt worden ten gunste van kleine scholen in dunbevolkte gebieden en regio's waar de laatste school van een richting dreigt te verdwijnen, zichtbaar? Hoe valt dit kabinetsvoornemen te verenigen met het uitgangspunt van artikel 23 van de Grondwet dat er openbaar onderwijs is en er daarnaast ruimte is voor het particuliere initiatief? Betekent de betreffende zinsnede in het Regeerprogramma dat dit uitgangspunt in de bekostiging wordt herzien ten gunste van behoud van de (laatste) bijzondere school zodat die laatste school van richting kan worden behouden?

Dit is niet in deze suppletoire begroting verwerkt. Op dit moment wordt namelijk nog gewerkt aan de uitwerking van de omvorming van de kleinescholentoeslag naar een dunbevolktheidstoelage. Uitgangspunt hierbij is dat we een toereikend scholenaanbod in dunbevolkte gebieden in stand houden en daarbij wordt ook het belang van algemeen toegankelijk onderwijs meegewogen. Het gaat hierbij dus om zowel bijzonder als om openbaar onderwijs. Uw Kamer wordt begin 2025 geïnformeerd over het vervolg.

35

Wat betekent het concreet voor de regeling lerarenbeleid G5 in de toekomst dat de verplichtingenruimte naar beneden wordt bijgesteld met 48,4 miljoen euro?

De verplichtingenruimte is verlaagd omdat er afgelopen jaar is gekozen om de convenanten G5 in het po te verlengen tot 31 december 2025 (1,5 jaar), vanwege de destijds demissionaire status van het kabinet.

¹⁸ po: primair onderwijs

Daarom is de benodigde verplichtingenruimte in 2024 lager: er is voor het afgeven van de beschikking maar ruimte nodig voor 1,5 jaarbudget in plaats van 3 jaarbudgetten, waar eerder rekening mee was gehouden. Met een verlenging van 1,5 jaar heeft het vorige kabinet de G5 financiële zekerheid gegeven voor de komende periode, passend bij de toen demissionaire status van het kabinet. Dit is ook in de lerarenbrief van december 2023 (Kamerstuk 27 923-460¹⁹) aangekondigd.

Vanaf 1 januari 2026 valt de financiering van de geïntensiveerde aanpak in de G5 samen met die van de onderwijsregio's. De steden die aanspraak maken op de G5 regeling zijn allemaal (onderdeel van) een onderwijsregio en op deze manier kunnen ze met een integraal plan gaan werken, in plaats van dat ze voor het aanpakken van de tekorten verschillende plannen voor verschillende regelingen nodig hebben.

36

Hoeveel basisscholen hebben de subsidieregeling Brugfunctionaris tot nu toe aan in 2024 aangevraagd?

De aanvraagperiode voor de subsidieregeling Brugfunctionaris is inmiddels gesloten en er is ook al bekend welke aanvragen zijn toegekend. Er zijn meer aanvragen binnengekomen dan er ruimte was in de regeling. Daarom zijn er ook aanvragen afgewezen. In het regulier onderwijs zijn de aanvragen toegekend van de scholen met de hoogste relatieve cbs-score en in het speciaal onderwijs is daarbij gekeken naar de cumi-indicator.

	Aanvragen	Toegekend
Bao	2.530	910
Sbao	178	40
Vo	438	96
(v)so	311	86

37

Hoe vaak is het tot nu toe in 2024 voorgekomen dat de subsidie voor de brugfunctionaris onjuist is gebruikt voor het doel van de regeling binnen het primair onderwijs?

De controle op het uitvoeren van de regeling is nog niet gestart, omdat scholen nog in de opstartende fase van de regeling zijn. De steekproeven zullen begin 2026 plaatsvinden. Er worden in totaal 176 steekproeven gedaan, waarvan 91 in het bao, 4 in het sbao, 77 in het vo en 4 in het (v)so.

38

Hoeveel basisscholen die de subsidieregeling Brugfunctionaris gebruiken zijn steekproefsgewijze gecontroleerd?

Zie antwoord 37

39

Kunt u een overzicht geven waar marktwerking toegepast wordt in het voortgezet onderwijs?

¹⁹ Kamerstuk 27 923, nr. 460 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen (officielebekendmakingen.nl)

Zowel in po als vo ontvangen scholen bekostiging vanuit het Rijk om het onderwijs vorm te geven. Deze middelen moet binnen de kaders van de sectorwetten worden besteed. Binnen die kaders heeft het schoolbestuur vrijheid om de middelen in te zetten op een manier die past bij de lokale context van de school. De producten en diensten die zij nodig hebben om goed onderwijs voor hun leerlingen te verzorgen kopen zij doorgaans in op een markt. Dat gaat onder meer over leermiddelen, toetsen, ICT, energie, buitenonderhoud, meubilair, telefonie, tijdschriften en advertenties voor de werving van personeel. In sommige gevallen worden scholen ondersteund, zoals door de coöperatie SIVON, die de inkoop en aanbesteding van scholen op het gebied van onder meer leermiddelen, connectiviteit en devices verzorgt.

40

Wat is de reden voor de lagere uitgaven voor basisvaardigheden in het voortgezet onderwijs?

De lagere uitgaven voor basisvaardigheden in 2024 betekent niet dat er minder middelen beschikbaar zijn voor het verbeteren van basisvaardigheden. De uitgaven voor basisvaardigheden worden in 2025 met hetzelfde bedrag verhoogd. Scholen ontvangen in 2025 iets meer middelen uit de subsidieregeling VBV24 dan in 2024, daarom vindt deze mutatie plaats.

41

Hoeveel heterogene brugklassen kent het Nederlandse voortgezet onderwijs? Hoe verklaart u het bedrag van nul euro voor de regeling Heterogene brugklassen? Wat betekent dit voor uw waardering voor het Onderwijsraadadvies «Later selecteren, beter differentiëren» van april 2021?

Het aanbod van heterogene brugklassen wordt niet jaarlijks bijgehouden. Op basis van de inventarisatie die door DUO heeft plaatsgevonden voor het schooljaar 2021/2022, waren er in 2021:

- 330 vestigingen in Nederland met een aanbod van enkel heterogene brugklassen in leerjaar één;
- 232 vestigingen in Nederland met een aanbod van enkel heterogene brugklassen in leerjaar twee;
- 537 vestigingen in Nederland met een aanbod van zowel heterogene als homogene brugklassen in leerjaar één;
- en 403 vestigingen in Nederland met een aanbod van zowel heterogene als homogene brugklassen in leerjaar twee.²⁰

Het bedrag van € 0 bij «Regeling Heterogene brugklassen» in de September Supplétoire wordt verklaard doordat de middelen die in 2024 hiervoor beschikbaar waren alternatief zijn ingezet voor het programma schoolmaaltijden in 2024. Dit heeft geresulteerd in een huidige budgettaire stand van € 0. De Kamer is hierover geïnformeerd bij de OCW-begroting van 2024, die op Prinsjesdag 2023 naar de Kamer is gestuurd.

Hoewel er geen budget meer is om deze brugklassen financieel te stimuleren, verdwijnt het concept brede brugklassen hiermee niet. Het is het belangrijk dat vo-scholen leerlingen de gelegenheid blijven bieden het voortgezet onderwijs te beginnen in een brede brugklas, dat zal gestimuleerd blijven worden, onder andere met kennisopbouw en -deling.

42

²⁰ https://www.duo.nl/open_onderwijsdata/voortgezet-onderwijs/publicaties/aanbod-brugklassen.jsp

Welke activiteiten ondernemen scholen in het voortgezet onderwijs met behulp van de subsidie Basisvaardigheden? Hoe dienen scholen de bezuiniging van 5,8 miljoen euro op te vangen? Hoe verhoudt dit zich tot de teruglopende basisvaardigheden?

Scholen in het voortgezet onderwijs zetten stevig in op de basisvaardigheden taal en rekenen en, meer dan in het basisonderwijs, op burgerschap en digitale geletterdheid. Net als in het primair onderwijs, zie hiervoor vraag 26, is het in het voortgezet onderwijs een rijk palet aan activiteiten, gestoeld op kennis uit wetenschap en praktijk, waar scholen op inzetten. Scholen denken goed na over welke methode of methodiek goed werkt. De activiteiten, zoals ook genoemd in de laatste voortgangsrapportage²¹, zijn bewezen effectief en sluiten daardoor aan op de leerlingen en de opgave waar de school voor staat.

De verlaging van de uitgaven op art. 3 (vo) op het budget voor het Masterplan basisvaardigheden van € 5,8 miljoen betreft geen bezuiniging. De middelen blijven beschikbaar om de basisvaardigheden van leerlingen te verbeteren. Deze middelen worden gemuteerd van 2024 naar 2025. Voor de subsidietranche VBV24 ontvangen scholen in 2025 meer middelen dan in 2024. De ontvangen loon- en prijsbijstelling wordt middels deze mutatie in hetzelfde kasritme gezet.

43

Wat gebeurt er met de middelen uit project Innovatieprogramma Onderwijshuisvesting vanuit het Nationaal Groeifonds? Hoeveel schoolgebouwen zijn hiermee gemoeid?

Het Innovatieprogramma Onderwijshuisvesting richt zich op product- en procesinnovatie binnen scholenbouw. Bij productinnovatie kan worden gedacht aan wandsystemen die het schoolgebouw flexibel maken om in te richten naar de onderwijsvisie van de school. Bij procesinnovatie kan worden gedacht aan het aanbesteden van meerdere schoolgebouwen tegelijkertijd, zodat scholenbouw interessanter wordt voor de markt om in te investeren.

Opgedane kennis wordt breed en open toegankelijk beschikbaar gesteld via bouw- en processtandaarden, die het mogelijk maken kwalitatief beter, sneller en kostenefficiënter te bouwen of renoveren. Het innovatieprogramma heeft een lerende aanpak door het daadwerkelijk bouwen en renoveren van circa 132 schoolgebouwen binnen primair en voortgezet onderwijs. Het innovatieprogramma geeft hiermee een impuls aan de benodigde aanpak van verouderde schoolgebouwen en draagt bij aan kwalitatief betere onderwijshuisvesting en daarmee aan de kwaliteit van het onderwijs.

44

Kunt u uiteenzetten welke opdrachten er vallen onder het kopje «Opdrachten»? Kunt u uiteenzetten op welke opdrachten te bezuinigen van 18 miljoen euro zullen neerslaan?

Er is in de suppletoire begroting september niet bezuinigd op het opdrachtenbudget voor het voortgezet onderwijs. De negatieve mutatie wordt grotendeels verklaard door overboekingen naar het artikel 16 (onderzoek en wetenschapsbeleid) voor onderzoeken die gedaan worden door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek van € 11,6 miljoen, overboekingen naar andere artikelen en ministeries (€ 4,0 miljoen) en uitvoeringskosten van regelingen door DUS-I (€ 2,3 miljoen).

²¹ 4e voortgangsbrief Masterplan basisvaardigheden | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl

45

Wat is de reden van de mutatie bij de basisvaardigheden binnen het voortgezet onderwijs?

Zie vraag 40.

46

Hoeveel middelbare scholen hebben gebruikt gemaakt van de subsidie Basisvaardigheden tot nu toe in 2024?

935 middelbare scholen hebben subsidie ontvangen vanuit de Subsidieregeling verbetering basisvaardigheden. We bereiken daarmee zo'n 565.500 leerlingen.

47

Hoeveel middelbare scholen hebben de subsidie Basisvaardigheden aangevraagd voor 2024 maar niet ontvangen?

200 middelbare scholen die voor 2024 subsidie hebben aangevraagd, zijn afgewezen. Deze scholen zijn afgewezen omdat scholen met een hogere achterstandsscore voorrang kregen.

48

Hoeveel middelbare scholen hiervan hebben de subsidie Basisvaardigheden ook in 2023 ontvangen?

455 middelbare scholen hebben subsidie ontvangen in 2023 uit de regeling VBV23. Deze scholen ontvangen ook in 2024 subsidie. We bereiken daarmee zo'n 234.800 leerlingen.

1.836 basisscholen hebben subsidie ontvangen in 2023 uit de regeling VBV23. Dit zijn 1.642 scholen uit het regulier basisonderwijs en 194 scholen uit het speciaal basisonderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs. Deze scholen ontvangen ook in 2024 subsidie. We bereiken daarmee zo'n 385.600 leerlingen.

In totaal zijn vanaf 2022 ruim 1.45.000 leerling in het funderend onderwijs bereikt met de subsidieregelingen. Dat komt neer op 60% van alle leerlingen in het funderend onderwijs.

49

Hoeveel middelbare scholen maken gebruik van de subsidie Schoolmaaltijden?

Er doen momenteel 629 middelbare scholen mee aan het programma Schoolmaaltijden.

50

Hoeveel middelbare scholen hebben de subsidieregeling Brugfunctionaris tot nu toe aangevraagd in 2024?

Zie antwoord 36

51

Hoe vaak is het tot nu toe in 2024 voorgekomen dat de subsidie Brugfunctionaris onjuist is gebruikt voor het doel van de regeling binnen het voortgezet onderwijs?

Zie antwoord 37

52

Hoeveel middelbare scholen die de subsidieregeling Brugfunctionaris gebruiken zijn steekproefsgewijze gecontroleerd?

Zie antwoord 37

53

Wat zijn de meest recente cijfers over het aantal bbl²²-studenten? Wat is de prognose voor de volgende jaren?

Jaarlijks wordt het aantal studenten en leerlingen voor alle onderwijssectoren geprognostiseerd in de referentieraming. Onderstaande gegevens komen uit de referentieraming 2024. In deze raming wordt zichtbaar dat het mbo – en de bbl specifiek – te maken heeft met dalende studenten aantallen. Dit komt door de veranderende demografische samenstelling van de bevolking.

Aantal mbo-studenten	2024	2025	2026	2027	2028	2029	x 1000 2030
bol	340,0	349,6	356,1	361,6	364,7	362,4	358,3
bbl	127,9	119,3	113,3	107,0	100,1	97,3	96,2
Totaal	467,9	468,9	469,4	468,6	464,7	459,8	454,5

54

Kunt u een overzicht geven van waar marktwerking toegepast wordt in het middelbaar onderwijs?

Momenteel zijn er circa 53 bekostigde mbo-instellingen, 37 hogescholen en 14 universiteiten. Er staan meer dan 33.500 private opleiders ingeschreven bij de Kamer van Koophandel, hieronder vallen zowel eenmansbedrijven en organisaties die cursussen aanbieden als organisaties zoals NCOI en LOI, die wettelijk erkend onderwijs aanbieden. Naast private onderwijsinstellingen zijn er ook examenstichtingen, aanbieders van leermiddelen en andere diensten rond het onderwijs actief. In het mbo zijn er bijna 50 gecertificeerde examenleveranciers. Publiek bekostigde mbo-instellingen kunnen in de derde leerweg niet-bekostigd onderwijs aanbieden, in de volksmond ook wel contractonderwijs genoemd. Voor deze vorm bestaat er dus marktwerking tussen alle private en publieke mbo-instellingen die onderwijs aanbieden in een bepaald domein. Publiek bekostigde mbo-instellingen dienen zich hierbij te houden aan de Beleidsregel investeren met publieke middelen in private activiteiten. Op die manier kunnen publiek bekostigde onderwijsinstellingen investeren in private activiteiten, zonder dat dit leidt tot weglekken van publiek geld en marktverstoring. Vrijwel alle publiek bekostigde mbo-instellingen bieden op deze manier in enige mate niet-bekostigd onderwijs aan.

55

Hoeveel fusies waren er in het mbo²³ in 2024?

In 2024 hebben er in het mbo drie fusies plaats gevonden. Het gaat hier om de fusie tussen Terra en het Drenthe College tot DCTerra, een fusie tussen Horizon College en Regio College tot Talland College en een bestuurlijke fusie van ROC TOP met het ROC van Amsterdam. Dit resulteert in 53 bekostigde mbo-instellingen.

56

²² bbl: beroepsbegeleidende leerweg

²³ mbo: middelbaar beroepsonderwijs

Kunt u een overzicht geven van hoeveel mbo-studenten stage lopen zonder daar een vergoeding voor te ontvangen?

Zie het antwoord op vraag 57.

57

Welke percentage van de mbo-studenten loopt stage zonder daar een vergoeding voor te ontvangen?

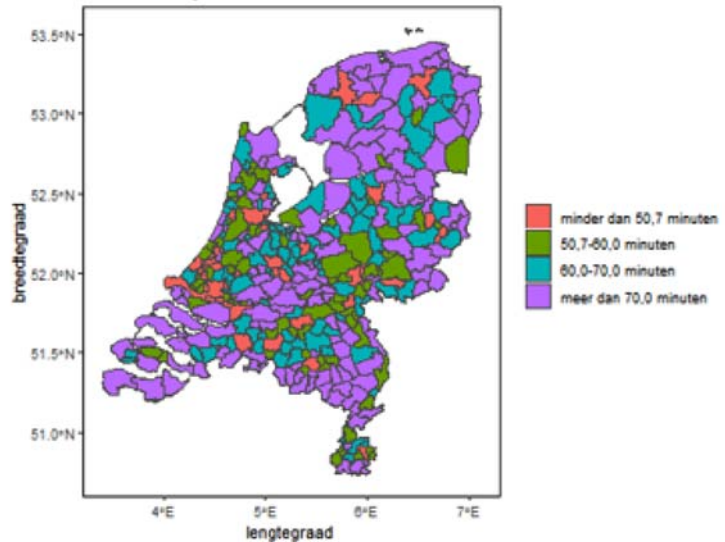
41% van mbo-studenten van de beroepsopleidende leerweg (bol) ontvangt een stagevergoeding. Dit is op basis van data van het CBS over 2022 en 2023 (Stages, banen en BPV-overeenkomsten van studenten in vo, mbo, ho, 2022/'23). Het is belangrijk dat alle studenten die een stage volgen een passende stagevergoeding ontvangen. Helaas blijkt dat dit nog niet overal het geval is. In het Stagepact is afgesproken om te stimuleren dat bol-studenten een passende stagevergoeding krijgen en dit in cao's vast te leggen. We monitoren dit jaarlijks. Begin 2025 informeren we de Kamer over de nieuwe cijfers. We informeren de Kamer dan ook over het onderzoek naar de invoering van een verplichte stagevergoeding, zoals dat op dit moment, conform de motie Stultiens en Ergin wordt uitgevoerd.

58

Hoeveel mbo-studenten kampen met een gebrek aan toegankelijk openbaar vervoer?

Het aantal studenten dat een gebrek aan toegankelijk openbaar vervoer ervaart is niet bekend. De gemiddelde reistijd van studenten vanaf hun woonadres naar de onderwijslocatie per openbaar vervoer bedraagt 56 minuten. Er zijn grote verschillen in deze reistijden tussen studenten. Rond de grote(re) steden is de reistijd over het algemeen beperkt. Daarbuiten kan de gemiddelde afstand van woongemeente naar onderwijslocatie sterk toenemen. 21% van de mbo-studenten heeft een reistijd tot een half uur, 41% heeft een reistijd tussen een half uur en een uur, en 38% langer dan een uur als zij met het openbaar vervoer reizen. Studenten reizen ook te voet, per fiets, e-bike, scooter of auto naar hun opleiding.

gemiddelde reistijd met OV van woongemeente naar onderwijslocatie

59

Kunt u een overzicht geven van de stand van zaken met betrekking tot stagediscriminatie in 2024?

Stagediscriminatie is onacceptabel. In het Stagepact 2023–2027 hebben we daarom afspraken gemaakt om stagediscriminatie tegen te gaan, met als doel het versterken van sociale normen en het creëren van een veilige leer- en werkomgeving. In het regeerprogramma is opgenomen dat het Stagepact met onverminderde energie wordt voortgezet.

Onderwijsinstellingen, bedrijven en andere partners van het Stagepact zijn momenteel druk bezig om de afspraken uit het pact te implementeren. Bijna alle scholen hebben inmiddels een meldpunt voor stagediscriminatie opgezet en zijn begonnen met objectieve stagematching. Daarnaast werken de onderwijsinstellingen aan het realiseren van drie contactmomenten tussen de school, de student en het stagebedrijf en het verbeteren van de stagebegeleiding. Het is belangrijk om te volgen of onze inzet ook daadwerkelijk tot minder discriminatie van studenten leidt. Daarom monitoren we de effecten, zodat we hiervan kunnen leren. In november ontvangt de Kamer de voortgangsrapportage over de uitvoering van de werkagenda en het Stagepact.

60

Kunt u een overzicht geven van de financiële status van studenten in het mbo, hbo²⁴ en wo²⁵?

Het Nibud heeft zeer recent het Studentonderzoek gepubliceerd.²⁶ Het Nibud doet hierin onderzoek naar de financiële positie van mbo-, hbo- en wo-studenten. Uw Kamer ontvangt in het najaar een reactie op dit onderzoek.

61

²⁴ hbo: hoger beroepsonderwijs

²⁵ wo: wetenschappelijk onderwijs

²⁶ Tweede Kamerstukken 2024–2025, 2024D32954

Hoeveel studenten hebben te maken met financiële stress als gevolg van het volgen van een studie? Kunt u dit verdelen in een overzicht van mbo, hbo en wo?

Uit recent onderzoek^{27,28}, blijkt dat zowel in het mbo als in het hbo en wo een deel van de studenten financiële zorgen heeft, wat kan resulteren in stress en prestatiedruk. Er zijn echter ook andere factoren die stress en prestatiedruk veroorzaken, die zowel in de persoonlijke sfeer, op school en in de samenleving kunnen liggen. Het gaat daarbij ook vooral om de opeenstapeling van factoren die kunnen leiden tot stress en prestatiedruk. Het is daarom niet mogelijk om de financiële stress als gevolg van de studie apart te benoemen. Mijn voorganger heeft, naar aanleiding van het onderzoek onder hbo- en wo-studenten, een brief aan uw Kamer gestuurd met een aanpak voor het verbeteren van studentenwelzijn in het mbo, hbo en wo. Ik kom in het najaar met een inhoudelijke beleidsreactie op het onderzoeksrapport over stress en prestatiedruk bij mbo-studenten.

62

Wat voor activiteiten worden er ondernomen met de subsidie Doorstroom beroepskolom? Hoeveel scholen, leerlingen en studenten zijn gemoed met deze subsidieregeling? Hoe zullen scholen de bezuiniging van 9 miljoen euro moeten opvangen?

De gezamenlijke activiteiten die worden ondernomen zijn bijvoorbeeld het organiseren van voorlichtingsbijeenkomsten, het maken van voorlichtingsmaterialen of het opzetten van een structuur voor digitale certificaten waarmee studenten hun eerder opgedane vaardigheden kunnen aantonen als zij instromen in een vervolgopleiding.

63

Ter invulling van de generieke subsidietaakstelling uit het Hoofdlijnenakkoord voor het jaar 2025 is de subsidieregeling doorstroom beroepskolom is in totaal verlaagd met € 25,6 miljoen, verdeeld over de jaren 2024 en 2025. In 2024 is het budgettaire effect circa € 9,2 miljoen en in 2025 circa € 16,4 miljoen. De recentelijk gepubliceerde plafondbedragen, na de invulling van de subsidietaakstelling, zijn in 2023 circa € 29 miljoen (23 opleidingen), in 2024 circa € 33 miljoen (26 opleidingen), in 2025 circa € 39 miljoen (31 opleidingen) en vanaf 2026 structureel circa € 50 miljoen (40 opleidingen). Het bedrag per aanvraag voor een opleidingsroute is € 1,26 miljoen voor ten minste drie scholen (vo, mbo en hbo).

In het eerste jaar 2023 van deze regeling zijn na een trage start 23 aanvragers met de subsidie begonnen. In 2024 zijn er twee aanvraagperiodes geweest, met in de eerste en tweede periode respectievelijk 17 en 10 aanvragen. De bezuiniging in 2024 van € 9 miljoen raakt de toegekende aanvragen uit de eerste periode niet. In de tweede periode kunnen maximaal 9 aanvragen worden toegekend. DUS-I is momenteel bezig met de beoordeling van de laatste aanvragen uit de 2e aanvraagronde 2024. Het lijkt er dus op dat beleidsmatige verlaging van het budget in 2024 overeenkomt met het huidige feitelijke gebruik van deze regeling door scholen in 2024.

64

Kunt u verduidelijken welke subsidies er vallen onder «overige subsidies»? Kunt u uiteenzetten op welk van deze overige subsidies de bezuinigingen van 4,7 miljoen euro zullen neerslaan?

²⁷ Tweede Kamerstukken 2024–2025, 31 524, nr. 620

²⁸ Tweede Kamerstukken 2022–2023, 31 288, nr. 1057

Het grootste deel van het instrument overige subsidies wordt besteed aan de verschillende meerjarige projectsubsidies zoals cyberveiligheid mbo 2022 – 2027, digitaal bekwaam mbo, diverse burgerschap-, kennis- en expertisepunten, nieuwe digitale rekenexamens, MBO-card en practoraat Fries. Daarnaast vallen ook de instellingssubsidies voor bijvoorbeeld de stichting COMBO-LAKS-JOB en commissie macrodoelmatigheid mbo hieronder. Deze subsidies blijven ongemoeid. Tenslotte worden er ook jaarlijks verschillende incidentele subsidies verstrekt, bijvoorbeeld op het terrein van LLO, sociale veiligheid, excellentie en vernieuwende initiatieven in het onderwijs.

De recente resultaten uit de PISA-score en de Staat van het Onderwijs over de dalende beheersing van basisvaardigheden van leerlingen in het vo geeft een reden tot zorg. Deze leerlingen uit het vo stromen het mbo in met een achterstand op taal- en rekenvaardigheden. In de kamerbrief over aanpak basisvaardigheden mbo van april jl. wordt ingezet op korte en lange termijn acties die nodig zijn om het mbo-onderwijs in de basisvaardigheden verder te versterken. Ook in het regeerprogramma is aangegeven dat de mbo-instellingen de opgave hebben om deze vaardigheden op niveau te brengen en mbo-studenten verder bij te spijkeren. Binnen de beschikbare middelen voor het onderdeel incidentele subsidies in 2024 is hiervoor meer focus aangebracht om verder te investeren in basisvaardigheden in het mbo. Het is dus geen bezuiniging van € 4,7 miljoen maar herschikking binnen de beschikbare middelen die niet in 2024 worden geïnvesteerd maar in de jaren 2025 en 2026. Deze investeringen in basisvaardigen mbo worden grotendeels via een kasschuif doorgeschoven naar de jaren 2025 en 2026 en weer via het instrument opdrachten geïnvesteerd in verschillende pilots met de methode High Dosage Tutoring (HDT) basisvaardigheden bij mbo-scholen en aanvullend onderzoek naar evidence-based kansrijke interventies van basisvaardigheden in de context van het mbo.

65

Kunt u uiteenzetten welke opdrachten er vallen onder het kopje «Opdrachten»? Kunt u uiteenzetten op welke opdrachten te bezuinigen van 5,2 miljoen euro zullen neerslaan?

Het beschikbare budget bij het instrument opdrachten wordt grotendeels besteed aan uitvoeringskosten van verschillende regelingen zoals het RIF en doorstroom beroepskolom, voortijdig schoolverlaten en verschillende onderzoeken en evaluaties in het mbo zoals bijvoorbeeld schoolverlatersonderzoek en basisvaardigheden en monitoring van de Werkagenda MBO/stagepact. De mutatie op het instrument opdrachten van circa € 5,2 miljoen betreft voornamelijk een overlopende verplichting van de NGF-projecten collectief LLO en leeroverzicht NGF-middelen uit 2024 die worden doorgeschoven naar 2025.

66

Hoeveel zou het kosten om hoger onderwijs volledig gratis te maken?

In het rapport «Kansrijk Onderwijsbeleid – update 2020» heeft het Centraal Planbureau (CPB) aangegeven dat de kosten van het verlagen van het wettelijk collegegeld naar € 0,- inclusief gedragseffect ca. € 1,8 miljard per jaar bedragen. De kosten zijn afhankelijk van de ontwikkeling van de studentenaantallen en de hoogte van het wettelijk collegegeld. Het CPB heeft dit berekend op basis van studentenaantallen en de hoogte van het wettelijk collegegeld in 2018. Rekening houdend met de huidige studentenaantallen en de huidige hoogte van het wettelijk collegegeld bedragen deze kosten nu ca. € 2,4 miljard per jaar.

67

Hoeveel zou het kosten om alle studieschuld van Nederlanders kwijt te schelden?

Het kost € 29,9 miljard²⁹ om de totale studieschuld van Nederlanders kwijt te schelden. Dit bedrag is het totaal aan uitstaande leningen van eind 2023 die oud-studenten en actieve studenten reeds hebben opgebouwd. De toegekende prestatiebeurzen die nog niet zijn omgezet naar een gift omdat de studenten nog niet een diploma hebben behaald, zijn hier niet in meegenomen. Doorgaans wordt 90 procent van de prestatiebeursuitgaven omgezet in een gift.

68

Wat is de gemiddelde studieschuld van Nederland?

De gemiddelde studieschuld in Nederland kan op verschillende manieren gedefinieerd worden. Het Ministerie van OCW kijkt voor de gemiddelde studieschuld naar de schulden van studenten in de aanloopfase³⁰. De gemiddelde studieschuld uit 2022 (het meest recente beschikbare jaar³¹) bedraagt € 18.479. Het CBS gebruikt een andere definitie. Voor de gemiddelde studieschuld kijkt het CBS naar de totale openstaande studieschuld van zowel huidige als oud-studenten, hieruit volgt een gemiddelde studieschuld van € 17.100³².

69

Wat is de gemiddelde studieschuld van Nederlanders uit de «pechgeneratie»?

Om de gemiddelde studieschuld van studenten onder het leenstelsel in beeld te brengen kijken we naar de gemiddelde schuld per cohort. Voor het cohort wordt er gekeken naar het startjaar van de studie. De bovenste tabel laat de gemiddelde studieschuld zien van studenten die geleend hebben. De onderste tabel toont het gemiddelde van alle studenten met recht op studiefinanciering, ongeacht of ze geleend hebben³³.

Tabel 1. Gemiddelde studieschuld van studenten die geleend hebben in het desbetreffende cohort

		15–16		16–17		17–18
Hbo	€	26.324,17	€	24.424,90	€	21.413,81
Wo	€	37.537,04	€	34.517,83	€	29.419,93
Ho	€	30.040,93	€	27.713,61	€	24.079,23

Tabel 2. Gemiddelde studieschuld van alle studenten in het desbetreffende cohort

		15–16		16–17		17–18
Hbo	€	18.804,13	€	17.616,25	€	14.962,03
Wo	€	31.134,99	€	28.521,48	€	23.940,42
Ho	€	22.493,95	€	20.851,96	€	17.655,33

²⁹ Zie tabel 43 uit het DJV OCW 2023

³⁰ Na afstuderen, of wanneer een student uit zijn of haar diplomatermijn (10 jaar) loopt, begint een (oud-)student, indien deze een schuld heeft opgebouwd, aan de aflosfase. Deze fase begint met een aanlooperperiode van 2 jaar waarin nog niet afgelost hoeft te worden. Deze fase wordt de aanloopfase genoemd.

³¹ Door de «rente-truc» die veel studenten hebben toegepast in het studiejaar 2022/2023 wordt de gemiddelde studieschuld overschat in 2023 en onderschat in 2024.

³² Studieschuld opgelopen tot 28 miljard euro | CBS

³³ Monitor beleidsmaatregelen hoger onderwijs 2022–2023

De gemiddelde studieschuld kan nog oplopen omdat sommige studenten nog aan het studeren zijn.

69

Wat is het effect van studieschulden op het bbp?

Het Ministerie van OCW heeft naar dit onderwerp nog geen onderzoek gedaan. OCW vindt het belangrijk dat er onderzoek wordt gedaan naar de effecten van studieschulden. Momenteel doet het CPB voor het Ministerie van OCW onderzoek naar (1) de kenmerken van studenten met verschillende hoogten van studieschuld en (2) de effecten van een studieschuld op ontwikkelingen in het latere leven. Voor het eerste gedeelte van het onderzoek maakt het CPB gebruik van data (kwantitatief), het tweede gedeelte betreft een literatuurstudie. Het effect van studieschulden op het bbp kan, ook met dit onderzoek, niet worden gekwantificeerd. Daarvoor spelen teveel andere factoren mee.

70

Wat is het effect van studieschulden op economische groei?

Het Ministerie van OCW heeft naar dit onderwerp nog geen onderzoek gedaan. OCW vindt het belangrijk dat er onderzoek wordt gedaan naar de effecten van studieschulden. Momenteel doet het CPB voor het Ministerie van OCW onderzoek naar (1) de kenmerken van studenten met verschillende hoogten van studieschuld en (2) de effecten van een studieschuld op ontwikkelingen in het latere leven. Voor het eerste gedeelte van het onderzoek maakt het CPB gebruik van data (kwantitatief), het tweede gedeelte betreft een literatuurstudie. Het effect van studieschulden op economische groei kan, ook met dit onderzoek, niet worden gekwantificeerd. Daarvoor spelen teveel andere factoren mee.

71

Kunt u rapporteren over de voortgang van compensatie voor studenten van het leenstelsel?

Dit kabinet stelt vanaf 2027 in totaal € 1,4 miljard beschikbaar voor een tweede extra tegemoetkoming voor studenten die studeerden onder het sociaal leenstelsel. Dat geld komt bovenop de eenmalige eerste tegemoetkoming van maximaal € 1.580 (prijsspeil 2024) die vanaf 2025 wordt uitgekeerd. De tweede tegemoetkoming wordt op dit moment verder uitgewerkt. Uw Kamer wordt hier later over geïnformeerd.

72

Wat voor effect heeft de financiële status van een student op hun kansen op gebied van onderwijs?

We weten dat jongeren uit een gezin met een lager huishoudinkomen een verhoogde kans hebben om uit te vallen of te switchen van opleiding. Daarnaast zien we dat in zowel het hbo als in het wo het aandeel studenten dat binnen de nominale tijd het diploma haalt het laagst is onder studenten waarvan de ouders in de laagste inkomensgroep vallen.³⁴ Ook zien we dat in selecterende opleidingen minder vaak studenten instromen uit de lagere inkomensgroepen.³⁵ Op dit moment loopt er een onderzoek naar kansengelijkheid in de doorstroom naar- en binnen het hbo en wo. Daarbij is extra aandacht voor eerstegeneratiestu-

³⁴ Monitor beleidsmaatregelen hoger onderwijs 2022–2023 | Rapport | Rijksoverheid.nl

³⁵ In- en doorstroommonitor 2008–2017 | Rapport | Inspectie van het onderwijs (onderwijsinspectie.nl)

dent en wordt er ook gekeken naar andere relevante achtergrondkenmerken, zoals de rol van inkomen. Dit onderzoek wordt naar verwachting binnenkort afgerond en zal met de Kamer delen worden gedeeld.

73

Hoeveel fusies waren er in het hbo in 2024?

In 2024 hebben zich tot op heden geen fusies voorgedaan bij bekostigde instellingen in het hoger beroepsonderwijs.

74

Hoeveel hebben universiteiten in 2024 uitgegeven aan inhuur van externe beveiliging?

Op dit moment is niet aan te geven hoeveel geld universiteiten hebben uitgegeven aan de inhuur van externe beveiliging. De reden hiervoor is dat de financiële verantwoording van universiteiten aan het Ministerie van OCW eenmaal per jaar geschiedt voor 1 juli na afloop van het uitvoeringsjaar.

75

Kunt u de 13,9 miljoen euro die minder wordt uitgegeven aan subsidies nader toelichten?

De verlaging op het instrument subsidies van € 13,9 miljoen is opgebouwd uit twee wijzigingen namelijk een verlaging van € 9,2 miljoen op het instrument doorstroom beroepskolom (zie voor een uitgebreide toelichting bij vraag 62) en een verlaging van € 4,7 miljoen op het instrument overige subsidies (zie voor een uitgebreide toelichting bij 63).

76

Kunt u een overzicht geven van waar markwerking toegepast wordt in het hoger onderwijs?

Diplomagericht hoger onderwijs wordt aangeboden door bekostigde instellingen en door rechtspersonen voor hoger onderwijs. Het bekostigd onderwijs staat niet bloot aan marktwerking. Het onbekostigde onderwijs dat door rechtspersonen voor hoger onderwijs wordt aangeboden is onderworpen aan marktwerking. Dat betekent o.a. dat de gehanteerde tarieven ongereguleerd zijn.

77

Wat is de omvang van het lerarentekort?

De omvang van het lerarentekort in het primair onderwijs bedroeg in 2023 9,7% ofwel 9800 FTE. In het voortgezet onderwijs bedroeg het tekort in 2023 5,8% ofwel 3800 FTE. In het vo is er sprake van tekortvakken zoals wiskunde, natuur-scheikunde, Nederlands en (klassieke) talen. In december ontvangt uw Kamer de meting van de onderwijspersoneelstekorten van 2024 voor de sectoren po, vo én mbo. Voor het mbo wordt dit jaar voor het eerst een meting uitgevoerd.

78

Wat zijn de gevolgen van de verlaging per saldo van 0,7 miljoen euro op het arbeidsmarkt- en personeelsbeleid?

Het bedrag van € 0,7 miljoen betreft de betaling van de uitvoeringskosten voor de subsidieregelingen voor het arbeidsmarkt- en personeelsbeleid aan uitvoeringsorganisatie DUS-I. De regelingen voor onderwijsassis-

tenten, schoolleiders, statushouders en onderwijsregio's kunnen hierdoor worden uitgevoerd.

79

Wat zijn de gevolgen van de verlaging van 1.221.000 euro op de stelseltaken openbare bibliotheekvoorzieningen?

De verlaging van het budget met € 1,221 miljoen heeft geen gevolgen voor de stelseltaken openbare bibliotheekvoorzieningen. De verlaging wordt veroorzaakt door het overhevelen van dit budget naar andere financiële instrumenten binnen artikel 14 cultuur en naar de begroting van VWS.

De aanpassing van het budget ziet er als volgt uit:

1. het onderdeel stelseltaken openbare bibliotheekvoorzieningen wordt met € 1,1 miljoen verlaagd ten gunste van het programma leesbevordering;
2. een overboeking naar het Ministerie van VWS van € 121.000 voor de dekking van de uitvoeringskosten van de regeling toekomst gerichte bibliotheekvoorzieningen in gemeenten.

80

Kunt u een overzicht geven van musea die kampen met financiële problemen?

OCW heeft geen direct zicht op de financiële positie van de musea, waarmee geen subsidierelatie bestaat. De financiële positie van door OCW gesubsidieerde musea is over het algemeen goed. Uit de Museumcijfers 2023, recent gepubliceerd door de Museumvereniging, blijkt dat het totaal aantal bezoekers weer bijna op hetzelfde niveau ligt als voor de Coronapandemie. Wel signaleert de Museumvereniging dat bezoekersaantallen bij kleine en middelgrote musea achterblijven. Daarnaast zijn er financiële uitdagingen waar veel musea mee te maken hebben, zoals hoge energieprijzen, inflatie en toegenomen loonkosten.

81

Kunt u aangeven hoeveel de uitgaven voor bibliotheken zouden stijgen als iedereen, ongeacht leeftijd, aanspraak zou kunnen maken op een gratis basisabonnement?

Een eerste inschatting is dat de uitgaven in dat geval zouden stijgen met circa € 150 miljoen per jaar. De inschatting is gebaseerd op een aanname dat circa 20 procent van de inwoners in Nederland van 18 jaar of ouder daadwerkelijk gebruik zou maken van een gratis basisabonnement. Daarnaast wordt de aanname gemaakt dat iedereen in de toekomstige situatie in zijn of haar nabije omgeving toegang heeft tot een bibliotheekvoorziening, dat de toegankelijkheid van alle vijf de wettelijke functies van de bibliotheek duurzaam wordt vergroot en dat de eigen inkomsten van bibliotheken die hierdoor wegvallen volledig worden gecompenseerd. De totale eigen inkomsten in 2022 waren bijna € 78 miljoen. De (kosten) effecten van deze maatregel op bijvoorbeeld het (online) gebruik zijn op voorhand lastig te schatten.

82

Kunt u aangeven hoeveel de uitgaven voor musea zouden stijgen als iedereen, ongeacht leeftijd, aanspraak zou kunnen maken op een gratis basisabonnement?

Dat is op dit moment niet te bepalen, onder meer omdat een «gratis basisabonnement» een breed begrip is. Vast staat dat musea indien ze

hiervoor niet gecompenseerd zouden worden, inkomsten mislopen als iedereen aanspraak zou kunnen maken op een vorm van gereduceerde toegang. Er kan enkel meer specifiek wat worden gezegd over de rijksmusea. Op basis van een onderzoek van Aarts De Jong Wilms Goudriaan Public Economics bv (APE) uit 2006 (Effecten van gratis toegang tot de rijksmusea)³⁶, doorgerekend naar 2020, zijn de uitgaven voor de rijksmusea ongeveer € 6 miljoen per jaar (gedeerfde entreegelden en extra kosten voor de publieksfunctie) bij een gratis openstelling van één dag per maand. Neveneffecten als de gevolgen voor bezoekersaantallen van niet-rijksmusea en andere culturele of recreatieve instellingen zijn niet meegenomen. Tevens moet er rekening mee gehouden worden dat geen onderscheid gemaakt kan worden tussen Nederlandse en buitenlandse bezoekers. Diverse onderzoeken wijzen verder uit dat de doeltreffendheid van gratis openstelling van musea over het algemeen laag is. Zie daarover ook de brief van mijn voorganger aan uw Kamer van 13 november 2020 Kamerstuk 32 820, nr. 396 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen (officiëlebekendmakingen.nl). Er is echter geen recent onderzoek beschikbaar. Daarom bereid ik op dit moment een actualisatie van bovenstaand onderzoek voor.

83

Waarom werd het Programma leesbevordering besteed en wat voor activiteiten zullen komen te vervallen nu er 760.000 euro op dit programma wordt gekort? Houdt deze korting verband met een ontwikkeling in het aantal laaggeletterden in Nederland?

Het Programma leesbevordering is erop gericht om (project) subsidies te verstrekken aan diverse stichtingen die direct betrokken zijn bij het ontwikkelen en uitvoeren van een breed scala van activiteiten gericht op het verbeteren en vergroten van de leesvaardigheid en het terugdringen van het aantal laaggeletterden in Nederland.

Het ondersteunen in de vorm van een leenrechtvergoeding ten behoeve van de auteurs is onderdeel van het Programma Leesbevordering. Het bedrag van € 760.000 is een saldo van de onderstaande uitgaven:

1. Vanwege administratieve en juridische redenen wordt er € 1,8 miljoen overgeboekt naar het instrument opdrachten op artikel 14. Dit gebeurt omdat de hierboven genoemde leenrechtvergoeding als een opdracht wordt verstrekt;
2. Er is € 60.000 overgeboekt naar artikel 95 van de OCW-begroting ten behoeve van de noodzakelijke juridische ondersteuning bij het uitvoeren van de leenrechtvergoeding voor auteurs;
3. het budget van het programma leesbevordering is verhoogd met een overheveling van € 1,1 miljoen van het onderdeel openbare bibliotheekvoorzieningen voor bibliotheek gerelateerde activiteiten.

84

Kunt u toelichten wat de verlaagde uitgaven op artikel 14 betekenen voor museale instellingen met een wettelijke taak, de archieven (inclusief Regionale Historische Centra) en de stelseltaken van de openbare bibliotheekvoorzieningen voor de mate waarin de instellingen hun taken kunnen uitvoeren?

De € 5 miljoen waarmee het budget voor de museale instellingen met een wettelijke taak in 2024 is verlaagd, betreft een kasschuif op verzoek van de betreffende instelling. Het budget is verlaagd als alleen naar 2024 wordt gekeken, maar het komt terug in 2025 en 2026 om daarmee de instelling

³⁶ Zie: Goudriaan, R. en Visscher, C.M. (2006). «Effecten van gratis toegang tot de rijksmusea», p. 4.

te helpen met het uitvoeren van taken. Dit is in deze suppletoire begroting niet zichtbaar.

Voor de archieven (inclusief Regionale Historische Centra) en de openbare bibliotheekvoorzieningen hebben de verlagingen geen effect op de mate waarin instellingen hun taken kunnen uitvoeren. Het budget voor de archieven (inclusief Regionale Historische Centra) is verlaagd met € 3,1 miljoen, maar komt als verhoging terug bij specifiek cultuurbeleid voor projectsubsidies gerelateerd aan de archieffunctie en bij het Nationaal Archief voor de implementatie van een selectiedatabase. Het budget voor openbare bibliotheekvoorzieningen is verlaagd met € 1,1 miljoen ten gunste het programma leesbevordering voor bibliotheek gerelateerde activiteiten.

85

Kan de ophoging van het verplichtingenbudget van de NWO³⁷ met 48,9 miljoen euro op artikel 16 nader toegelicht worden?

De genoemde ophoging van 48,9 miljoen is nodig om de loon- en prijsontwikkeling tranche 2024 voor NWO voor 2025 te kunnen verplichten. De Rijksbijdragebrief voor het komende jaar voor NWO wordt namelijk standaard in het jaar daarvoor (het lopende jaar) gestuurd. Voor de beschikking van 2025 wordt de brief dus in 2024 verzonden.

86

Waarom is er 7,6 miljoen euro extra nodig voor het Rijksprogramma voor Duurzaam Digitale Informatiehuishouding?

Er is geen extra budget beschikbaar gesteld aan RDDI. De € 7,6 miljoen betreft een reguliere jaarlijkse bijdrage van BZK aan OCW, die is vastgesteld in de Interdepartementale Commissie Bedrijfsvoering Rijk. RDDI voert hiermee, in opdracht van het Programma Open Overheid, projecten uit om de informatiehuishouding van het Rijk op orde te brengen. Deze projecten komen voort uit de Kabinetsreactie op het rapport «Ongekend onrecht» van de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvang-toeslag.

³⁷ NWO: Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek